

sek egyik évben noetikát, másik évben ontológiát, az egyesített III. és IV. évek egyik évben világ és lélektant, másik évben természeti istentant hallgatnak, mindig heti 2 órában. Tanár Dr. Szilvek Lajos.

XV. A szatmári püspöki papnevelőbe a scholasticus bölcelet 1882|83 elejétől van behozva. Az egyesített I. és II. évek előtt Dr. Binder András tanár heti 5 órában egyik évben gondolkodástant, másokban lénytant és lélektant ad elő. Előadási nyelv latin; tankönyv: Egger, Propaedeutica Philosophica-Theologica.

XVI. A szepeshelyi püspöki lyceumban a főgymnasiumi VII. és VIII. osztályt képviselő bölceleti folyamán az egyesített két osztály előtt, heti 5 órában Wildfeuer Károly, rendes tanár, az egyik évben a dialektikát és a kritikát a másokban az ontológiát és psychológiát adja elő.

XVII. A zombathelyi papnevelő intézetben a scholasticus bölceletet nem adják elő.

XVIII. Az ungvári püspöki lyceumban a thomisticus bölceletet 1883 óta az egyesített I. és II. évfolyam előtt Dr. Mikita Sándor tanár úr magyar nyelven úgy adja elő, hogy egyik évben a lénytant és noetikát, másokban a lélektant, a természeti istentant és a jogbölceletet tárgyalja.

XIX. A váci hittudományi intézetben a scholasticus bölceletet mind a 4 évfolyam egy teremben egyszerre hallgatja, heti 2 órában. Előadó tanár Dr. Miltenyi Gyula.

A philosophiai folyóiratokból.

I. Philosophische Monatsheft redigirt von P. Natrop u. C. Schaarschmidt. 23. Bd. 1887. 1. 2. Heft.

A jelen évfolyammal a szerkesztőségbe P. Natrop ur (Marburgban) lépett, kinek philosophia történeti cikkeit már a mi Szemlénk is többször ismertette. A kettős füzet két önálló cikket közöl. I. Über Platos Parmenides írta Ribbeck Walter. Tudvalevőleg a Parmenides című diadialogusnak hitelenségét sokan kétségbe vonták, míg mások épen benne oly tanokat találnak, melyek a Platói rendszer egyes hézagait kitöltik, különösen a mi az idea és jelen-ség közti viszonyt illeti. Parmenidesben ugyanis az anyagnak (melyben az idea nyilatkozik) létele az ideán kívül tagadtatik; Ribbeck már most megfordítva következtet s azt mondja, hogy Parmenides azt is tanítja, hogy az idea jelenség nélkül szintén nem gondolható. Ha ezen tan igaz, akkor a Parmenides viszonya a többi platonai dialogusokkal egészen megváltoznék s épen azért szerzőnk egyfelől a Parmenides tanaira, másfelől ezek viszonyára a többi rendszerrel, akár ez értekezésben feleletet adni. I. A Parmenidensnek nevezett dialogusban Sokrates Zeno eleaticus) azon könyvére reflectál, melyben ez a lét egységét azzal védi, hogy ha a lét sokaság volna, akkor hasonló és nem hasonló volna egyben Sokr. erre azt jegyzi meg, hogy abban nincs nehézség, ha ugyanazon dolog egy is több is, — de az a kérdés igazi nehézsége, vajjon az egynek és a soknak ideái egymással megegyeztetetők-e? Ezen nehézségre az öreg (akkor 65 éves) Parmenides adja a feleletet, megállapítván, hogy mindennek van ideája, még alacsony tár-

gyaknak is, melyektől azt, az akkor még fiatal Sokrates megtagadni velt hajlandó. Parmenides szerint az idea nem más, mint a nemű fogalom, mely a sokban közös, általános vonásokat magába zárja. Az ilyen ideáról az a kérdés, vajjon az egyes dolgokban vagy-on-e? Ezen viszonyt úgy lehetne felfogni először, hogy az egyes dolgok az ideában részt vesznek; ámde ezen »részvétel« módja semmiképen nem gondolható. Mert az csak úgy lehetne, ha az idea vagy egészen vagy részben volna az egyes tárgyokban. Ámde egészen egyszerre sok egyesben nem képzelhető; ha pedig csak részleg volna az egyesben, akkor az idea nem volna többé egységes. — Lehetne azonban az idea és tünemény közti viszonyt másodszer úgy is felfogni, hogy a tünemény az idea utánzata. Ámde akkor ezen két hasonló gondolat számára újra egy-közös idea volna gondolható és így ad infinitum. Ha tehát az ideákat a tüneményektől különállónak fogjuk fel, akkor a kettejük közti viszony absolute nem érthető.

Ezen nehézségekkel szemben Parmenides azon módszert ajánlja Sokratesnek, hogy vizsgálja: mi következik, ha az egyet vagy a sokat külön állítjuk? s viszont micsoda, ha az egyiket vagy a másikat tagadjuk? Parmenides maga ezen kutatást úgy eszközli; hogy az egynek és soknak viszonyát négy antinómiában fejtegeti. Ezek elsejében arról van szó: mi következik az egynek lételéből ugyan arra nézve? A tétel alakjában azt nyerjük, hogy az egyet szigorúan gondolva róla semmi sem állítható; az ellentétel azonban tagadja ennek gondolhatóságát, mert ha az egy létezik, akkor a létező egy: létből és egyből áll, azaz nem egyszerű és egy. A 2-ik antin. Az egynek lételéből a nem egyre következtet; a 3-ik az egynek nem lételéből órá magára nem vonható következtetéseket veszi elő; a 4-dik az egynek nem lételéből a másra (sokra) vonható következtetésekkel foglalkozik. A kutatás eredménye az: »az egy és sok abstracte gondolva, absolute jelzőtlen és gondolatlan. — Mihelyst az egyet (idea) valami módon meghatározuk, benne rejlik már ellentéte, a sok is. A Sokrates által a dialogus elején felvetett kérdésre tehát: átmehet-e egyik idea a másikba s részt vehet-e ellentétében? igenlő felelet lett yerve. Egyuttal azonban az is ki lett mutatva, hogy az idea elkülönödött magánlétében (abgesondert für sich) nem létezhetik, hanem csak az egyes dolgokkal együtt s azokban, a z a s o k k a l.« — 2., Kérdés már most: milyen viszonyban áll ezen tan Platon idelológiájával, a mint azt más dialogusaiból ismerjük? A Kratylos, Phaedrus, Menon, Phaedon, Timaeus, ugy szintén a Symposion az ideáknak külön lételt tulajdonítanak a világi dolgokon túl s változatlan magasztosságban állítják azokat. A Sophistesben ugyan olvassuk, hogy ezen tanon túl kell haladnia a philosophusnak; de kérdéses, vajjon ezeu állítás a megarai iskolának vagy Platon első fejlődési stádiumának tulajdonítandó-e? S maga a Sophistes mégis az ellentétes ideák közösségét lehetetlennek tanítja, bár a Republica — a többi ideákra nézve ilyen közösséget megengedhetőek vél. A Parmenidesben előadott tanok tehát Platon egyéb tanaival ellenmondásban állanak. — A mi pedig az idea viszonyát az egyes dolgokkal illeti, arra nézve Aristotelesnek igaza van, hogy Platon ezen kérdést nem fejtette meg; bizonyos csak annyi, hogy az ideák létezésükre nézve az egyes dol-

A Magyar Philosophiai Szemle szerkesztő és kiadó hivatalában: Budapest, VI. ker., Nagy János-utca 5. sz. kaphatók:

A **Magyar Philosophiai Szemle** 1884 és 1886-ki évfolyama. Ára évfolyamként 5 frt.

Böhm Károly: „*Az ember és Világa.*“ Philosophiai kutatások. I. rész. Dialektika vagy alaphilosophia. Budapest. 1883. Ára 3 frt.

Bokor József: *A Középiskola Eseménye.* Budapest. 1874. Ára 1 frt 20.

„ *Egy Középiskola.* Sárospatak. 1882. Ára 70 kr.

„ *A Szabadság némely korlátairól.* Budapest. 1884. Ára 20 kr.

„ *A Társadalom befolyása az államra.* Budapest. 1886. Ára 25 kr.
